

Popunjava student		Popunjava nastavnik						
Br. indeksa godina/broj	Prezime i ime	1	2	3	4	5	6	Σ

Napomena: Kolokvijum traje 120 minuta. Prvih 60 minuta nije dozvoljen izlazak iz sale. Upotreba grafitne olovke, kalkulatora (koji nisu programibilni) i fakultetske vežbanke je dozvoljena.

Rešenja zadataka napisati **čitko** na unutrašnjoj strani dvolisnice. Rezultate upisati **čitko** u predviđena, označena polja. Broj poena koji nosi svako označeno polje dat je u uglastim zagradama.

Dežurnom nastavniku **predati samo dvolisnicu sa zadacima**, a vežbanku poneti sa sobom.

1. Iskazati najbolju procenu tačne vrednosti mernih rezultata prikazanih u tabeli.

	Rezultat merenja x	Proširena kombinovana merna nesigurnost U_c	Broj značajnih cifara nesigurnosti U_c	Najbolja procena tačne vrednosti $(x \pm U_c)$ [ ]
[1]	759,658 kg/m ³	65,487 kg/m ³	2	(760 ± 65) kg/m ³
[1]	3,76238 m	24,489 cm	1	(3,8 ± 0,3) m
[1]	67,35 g	463 mg	1	(67,4 ± 0,5) g
[1]	9,806 m/s ²	0,015 m/s ²	1	(9,81 ± 0,02) m/s ²
[1]	0,284 · 10 ⁻³ kgm ²	4,5 · 10 ⁻⁵ kgm ²	1	(2,8 ± 0,5) · 10 ⁻⁴ kgm ²

2. Pri merenju mase instrumentom rezolucije 0,1 g dobijena srednja vrednost uzorka iznosi 100 g. Odstupanja pojedinačnih rezultata od srednje vrednosti uzorka prikazana su u tabeli.

Redni broj merenja i	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Odstupanje a_i [g]	0,1	2,3	-0,2	2,1	-2,4	-1,2	1,6	-0,8	1,3	?

Izračunati:

- deseto po redu odstupanje a_{10} , standardno odstupanje uzorka s i standardno odstupanje srednje vrednosti s_{xs} ,
- standardnu mernu nesigurnost tip A u_A i standardnu mernu nesigurnost tip B u_B (usvojiti uniformnu raspodelu),
- standardnu kombinovanu mernu nesigurnost u_C i proširenu mernu nesigurnost U_C (usvojiti Gausovu raspodelu na 99,7% intervalu statističke sigurnosti). Proširenu mernu nesigurnost U_C zaokružiti na jednu značajnu cifru. Iskazati najbolju procenu tačne vrednosti $(x_s \pm U_C)$.

Sve međurezultate (s , s_{xs} , u_A , u_B i u_C) zaokružiti na tri decimale.

[0,5]	[0,5]	[0,5]	[0,5]	[0,5]	[0,5]
$a_{10} = -2,8$ g	$s = 1,816$ g	$s_{xs} = 0,574$ g	$u_A = 0,574$ g	$u_B = 0,029$ g	$u_C = 0,575$ g
	[1]	[1]			
	$U_C = 2$ g	$(x_s \pm U_C)$ [ ] = (100 ± 2) g			

3. Gustina ρ tela oblika lopte određuje se na bazi merenja mase m i prečnika lopte d . Nesigurnost merenja mase je u_m , a nesigurnost merenja prečnika lopte je u_d . Izvesti izraz za relativnu standardnu kombinovanu mernu nesigurnost merenja gustine u_ρ/ρ . Smatrati da su merenja mase i prečnika lopte međusobno nekorelisane veličine i da merenja nisu ponavljana.

[1] $\rho = \frac{6m}{d^3\pi}$	[1] $\frac{\partial\rho}{\partial m} = \frac{6}{d^3\pi}$	[1] $\frac{\partial\rho}{\partial d} = -\frac{18m}{d^4\pi}$	[1] $u_\rho = \frac{6m}{d^3\pi} \sqrt{\left(\frac{u_m}{m}\right)^2 + \left(3\frac{u_d}{d}\right)^2}$	[1] $u_\rho/\rho = \sqrt{\left(\frac{u_m}{m}\right)^2 + \left(3\frac{u_d}{d}\right)^2}$
-----------------------------------	---	--	---	--

4. Pri eksperimentu određivanja gustine supstance u zrnastom obliku pomoću piknometra izmereni su sledeći podaci: masa supstance u zrnastom obliku $m_1 = 103,7$ g, ukupna masa piknometra napunjenog vodom do vrha i supstance u zrnastom obliku $m_2 = 128,4$ g, masa piknometra u koji je stavljena zrnasta supstanca i koji je potom dopunjen vodom do vrha $m_3 = 118,5$ g. Gustina vode je $\rho_0 = 1000$ kg/m³. Koliko iznosi gustina zrnaste supstance? Rezolucija elektronske vage je 0,1 g. Za mernu nesigurnost tip B elektronske vage usvojiti uniformnu raspodelu. Sve nesigurnosti izmerenih masa su jednake i međusobno nekorelisane. Nesigurnost gustine vode se zanemaruje. Za proširenu kombinovanu mernu nesigurnost usvojiti Gausovu raspodelu na intervalu statističke sigurnosti 95%. Proširenu mernu nesigurnost zaokružiti na jednu značajnu cifru.

[0,5] $\rho_x = \rho_0 \frac{m_1}{m_2 - m_3}$ (izraz)	[0,5] $\rho_x = 10475$ kg/m ³ (celobrojna vrednost)	[0,5] $\frac{\partial\rho_x}{\partial m_1} = \rho_0 \frac{1}{m_2 - m_3}$	[0,5] $\frac{\partial\rho_x}{\partial m_2} = -\rho_0 \frac{m_1}{(m_2 - m_3)^2}$	[0,5] $\frac{\partial\rho_x}{\partial m_3} = \rho_0 \frac{m_1}{(m_2 - m_3)^2}$
[1] $u_{\rho B} = \frac{\rho_0 u_m}{m_2 - m_3} \sqrt{1 + 2\left(\frac{m_1}{m_2 - m_3}\right)^2}$ (izraz)	[0,5] $u_{\rho B} = 43$ kg/m ³ (celobrojna vrednost)	[0,5] $U_{\rho C} = 90$ kg/m ³ (zaokružena vrednost)	[0,5] $(\rho_x \pm U_{\rho C}) [ ] = (10480 \pm 90)$ kg/m ³	

5. Žica početne dužine $l = 381,00$ cm i prečnika $d = 0,98$ mm opterećena je tegom mase $m = 4$ kg. Izmereno apsolutno istezanje pri datom opterećenju iznosi 1,22 mm. Rezolucija instrumenta za merenje dužine žice i apsolutnog istezanja žice je 0,02 mm, a rezolucija instrumenta za merenje prečnika žice je 0,01 mm. Sve nesigurnosti izmerenih veličina (u_l i u_d) su međusobno nekorelisane i za sve se usvaja uniformna raspodela. Izračunati modul elastičnosti žice (za $\pi = 3,14$) i rezultat izraziti u obliku $E_Y \pm U_{E_Y}$. Za proširenu kombinovanu mernu nesigurnost usvojiti Gausovu raspodelu na intervalu statističke sigurnosti 95%. Proširenu mernu nesigurnost zaokružiti na jednu značajnu cifru. Gravitaciono ubrzanje zemljine teže je $g = 9,81$ m/s².

[0,5] $E_Y = \frac{4mg}{\pi d^2} \cdot \frac{l}{\Delta l}$ (izraz)	[0,5] $E_Y = 1,63 \cdot 10^{11}$ N/m ² (brojna vrednost u naučnoj notaciji na 2 decimale)	[2,5] $u_{E_Y} = E_Y \sqrt{\left(\frac{u_l}{l}\right)^2 + \left(\frac{u_l}{\Delta l}\right)^2 + \left(2\frac{u_d}{d}\right)^2}$ (izraz)	[0,5] $u_{E_Y} = 1,23 \cdot 10^9$ N/m ² (brojna vrednost u naučnoj notaciji na 2 decimale)
	[0,5] $U_{E_Y} = 3 \cdot 10^9$ N/m ² (zaokružena vrednost na jednu značajnu cifru)	[0,5] $(E_Y \pm U_{E_Y}) [ ] = (1,63 \pm 0,03) \cdot 10^{11}$ N/m ²	

6. Pri merenju gravitacionog ubrzanja pomoću matematičkog klatna izmeren je period oscilovanja T za 10 različitih dužina klatna l . Jedan par rezultata merenja je (67 cm, 1,67 s). Odstupanje te tačke od optimalne prave je ε_m i iznosi -0,08 s². Izračunati koeficijent pravca optimalne prave a (rezultat zaokružiti na dve decimale). Koliko iznosi izmerena vrednost gravitacionog ubrzanja g_M (za $\pi=3,14$)? Rezultat zaokružiti na tri decimale. Ako je uslovno tačna vrednost gravitacionog ubrzanja za Beograd $g_{BG} = 9,806$ m/s², koliko iznosi relativna greška merenja ε_r . Relativnu grešku izraziti u procentima i zaokružiti na jednu decimalu.

[1] $a = 4,28$ s ² /m (brojna vrednost)	[1] $g_M = \frac{4\pi^2}{a}$ (izraz)	[1] $g_M = 9,215$ m/s ² (zaokružena vrednost)	[1] $\varepsilon_r = \frac{g_M - g_{BG}}{g_{BG}}$ (izraz)	[1] $\varepsilon_r [\%] = -6,0\%$ (zaokružena vrednost)
--	--	--	---	---